

Originea cuvântului Ardeal

Ștefan Andreescu Mosna: -Argumentele evidențiază în mod covârșitor faptul că numele de Ardeal e românesc, iar ungurii l-au împrumutat de la români.

Așa erde-pământ, traco-geții fiind pământeni față de taifali și bastarni-populație de origine germanică stabilită în regiunea Dunării inferioare, sec. II î. e. n. și asimilată în parte de geto-daci și latinescul eredes-moștenitor, noi geto-daco-românii fiind în moștenirea noastră. În ambele cazuri luând forma folosită de unguri „erdeli”, mai ales că, dat fiind accentuarea maghiară pe antepenultima silabă încercarea de a accentua în acest mod , vocala mijlocie (mă refer la „e” dintre consoanele „r” și „d” se închide complet, aproape aspirându-se. Cei care se îndoiesc să pronunțe cuvântul „eredes” cu accentuarea pe primul e și se vor convinge. Ungurii, sau poate secuii să fi botezat, prin traducerea în limba lor, sau prin împrumut de la români, cuvântul ardeal, întrucât la secui întâlnim cuvântul erdei... ce are înțeles de pădurean, pădure, care îndrumă la acel latinesc de Transilvania.

Gavrilă Copil; -Ar plus deal (munte-deal) și arduus -a -um, ard = deal (deal înalt) constituie de fapt o singură soluție , deci cu un singur rezultat, loc înalt. Desigur, ungurii, abia sosiți în Panonia, nu cunoșteau topografia Ardealului. Vor trece câteva sute de ani până când vom putea vorbi de așa ceva. Dar pentru ei, ardelenii (noi români știam și știm că e vorba de locuri înalte) se confundau cu pădurea, cu locuitorii din pădure, pădurea le era la îndemână, o vedeau, îi impresiona. Preluând cuvântul Ardeal în limba lor, l-au receptat prin înțelesul de pădure. Cît privește erde -din vremea germanicilor și-a getodacilor și a latinescului eredes, ne par atât de asemănătoare, putând vorbi de suprapunerea lor, de identitate, sub diferitele aspecte.

Tobă Ioan; -Erdely nu înseamnă „ținutul de dincolo de pădure”, cum zice P. Hunfalvy. Erdely ar însemna mai curând „cel din pădure”, căci „erdö” = pădure, iar ély ar desemna mai bine „cel ce locuiește în pădure, sau pe lângă pădure”; elv, elü, el nu înseamnă „dincolo”, „regiune de dincolo” ci tull - dincolo, át, átal -dincolo.

Tocmai faptul că Ardeal este în realitate mijlocul țării, podișul și Câmpia Transilvaniei, cuvântul Erdely se referă și la loc, dar mai cu seamă la locuitorii acestui loc. Erde-elüt-înainte de pădure. Erdö-elöt-înainte de pădure. Erdö-elüt și erdöt-elöt -nu înseamnă dincolo de pădure.

Erdely se mai poate traduce prin ardeleanul sau pădureanul.

Cred că Erdö-elü (t), -elö (t) înseamnă înainte de pădure. Marca de fapt locul de unde înțelegeau ungurii că începe țara Ardealului.

Gavrilă Copil; -Investigațiile științifice de felul acestora ne obligă să vedem că cercetătorii care s-au pronunțat au adus deja-suntem siguri că le vor completa în continuare-o serie de argumente științifice care dovedesc fără echivoc că ungurii s-au trezit în fața unei țări necunoscute și că i-au numit pe localnici și țara lor după numele pe care acești băștinași-dimpreună cu țara lor- îl aveau din moși strămoși. Desigur, ungurii nu știau că Ardealul este inima, vatra originală de formare a neamului, centrul acestor regiuni locuite de români, în continuitate neîntreruptă din neolitic până azi. Istoria pentru unguri abia începea, abia intrau în istorie, dacă înțelegem prin istorie, un loc și activități productive.

Tobă Ioan: -Am reținut din dezbateri o idee despre traducerea lui Erdely, de către unguri, creindu-se un alt nume artificial, Transilvania. Cer îngăduința să spun ceva. Ardeal trebuia transpus în limba latină cultă, limba cancelariei ungurești, limbă sfântă, limbă oficială pentru un timp pentru maghiari. Transilvania este o formulă perfect integrată în structura limbii latine culte. Cuvântul Ardeal aparține limbii latine, vii, străvechi, de asemenea perioadei târzii a latinei culte, clasice, oficiale, integrarea în dogmele latinei culte ridică unele dificultăți. Deci ungurii înțelegeau prin Ardeal toată Transilvania, iar prin ardeleni toți locuitorii din Transilvania.

Iar ungurii au putut adapta cuvântul Ardeal mai bine specificului limbii ungurești, pe când celălalt cuvânt, Transilvania, era imposibil de adaptat specificului acestei limbi. Să reținem însă și faptul că limba latină-oficială o vreme pentru unguri-le-a dat șansa de a utiliza cuvântul Transilvania în actele oficiale în limba latină.

Gavrilă Copil: -Ca străini, nu puteau ști, înțelege, cuprinde nici toate denumirile locale pe care și le-au dat românii, numiri existente și azi, cât și regiunile, topografia locului acestei mări de români.

Tobă Ioan: Să reținem că az erdélyék înseamnă ardeleni, pădureni, iar erdő = elü înseamnă în fața, înaintea pădurii. Doar românii știau înțelesul exact, complet, al cuvântului Ardeal, atât în rostirea tradițională românească de Ardeal, cât și în forma adaptată de unguri limbii lor, erdő. Ungurii l-au înțeles doar prin ce vedeau, prin pădure, oameni ai locurilor, din partea lor.

Dumintru Șerbu; -În contextul acesta să semnalez câteva opinii. În „Călători străini despre țările române” vol. II, Buc. 1970, p. 500, se scrie: „Pentru aurul său a fost numită Transilvania de unguri „Kincses Erdely”* din care cauză Calonncondilas** a numit-o grecește Ardelia”.

Istoria României vol.II / Buc. 1966, p. 72. Numele vechi al Transilvaniei este Ultrasilva, Transilvană în limba latină, Erdeleu, Erdeelu, Erdeel și alte forme, în limba maghiară. Atât numele latin, cât și cel maghiar înseamnă - „țara de dincolo de pădure”.

* Nota 55. Corect „Kenchies Herdell = Ardealul bogat în comori.

**Nota 56. Numele Ardealului deriva în realitate din corespondentul ungar al cuvântului Transilvania adică Erdö-elu-țara de dincolo de pădure. Vezi și Istoria României II, p. 72.

Iordache Moldoveanu: -Erdely pe ungurește nu se poate justifica nici filologic, nici etimologic și nu se poate încadra în formarea cuvintelor lor, prin aglutinare.

Ungurii, ca și hunii și avarii venind din stepele Asiei, nu au avut în limbile lor, nici numele Ardeal și nici cuvântul pădure „erdö”. Pătrunzând în România și aflându-se în vecinătatea Ardealului acoperit de păduri, au spus, doar de câteva sute de ani pădurii, „erdö”. Cuvântului țării, Ardealului, i-au păstrat consoana finală accentuată l și au zis după ureche „Erdely”. Nici erdö și nici Erdely nu corespund aglutinajului unguresc și încercarea de a le descompune în particole, se constată de noi că: 1) er- înseamnă la unguri vână, arteră, nerv, iar ca verb-a atinge, 2) ar-înseamnă preț, cont, și loc m.p., adică ar de hectar, 3) dö- nu există ca atare, iar 4) del-înseamnă sud, amiază. Orice încercare de a le uni să obținem erdö sau Erdely dau sensuri semantice inexistente ungurește, dau combinații imposibile, deci străine limbii ungurești. De altfel și particolele notate în ungurește sunt de origine de la vecini.

Gavrilă Copil: -Iată încă o dovadă că au preluat cuvântul Ardeal de la români. La unguri nu poate fi desfăcut în părțile sale componente.

Corneliu Belcin: -Strabon, contemporan cu Burebista, în faimoasa sa Geografie, scrie: 1) „În continuarea Sabiniei se întinde Latium...cuprinzând de asemeni multe orașe...și rurulii, care ocupau vechea Ardea”, 2) „Spre Marea Adriatică se află aproape toată Ardia și partea centrală a Panoniei...” 3) „Seminții de ale panonilor sunt...și alte mai puțin nsemnate, care se întind până aproape în Dalmația și la Ardiaei...”. Așa dar, avem în Italia și aproape de ea, încă dinainte de era noastră, un mare oraș-Ardea, nume de țară-Ardia și nume de popor-Ardiaei. Aceste trei denumiri sunt aproape identice cu denumirea Ardeal?

Gavrilă Copil: -Cine locuia teritoriile Europei Centrale?

Corneliu Belcin: -Cităm iarăși din Strabon; „Partea de miazăzi a Germaniei, cea de dincolo de Albia (Elba) și imediat în continuarea acesteia, este ocupat de suebi. Apoi, lipit direct de ea se află pământul geților care este îngust la început, apoi se lărgeste, întinzându-se, la miazăzi de-a lungul

Istrului iar în partea opusă, pe lângă lanțul de munți ai pădurii Hercinia (Schwartzwale azi) ocupând și ei o porțiune din acești munți, după aceea se lățește într-o câmpie, spre miază noapte, până la tyrageți...

S-a mai făcut și o altă împărțire a geților, care dănuie din timpuri străvechi: unii se numesc daci, alții geți.. Geții sunt cei așezați spre Pont și partea de răsărit și daci, cei din partea potrivnică, adică spre Germania și spre izvoarele Istrului.”...

Reținem faptul că strămoșii noștri existau și în acele „timpuri străvechi” de la aproape izvoarele Dunării, pe dreapta și stânga Dunării, până în câmpia germană și mergeau spre răsărit până la tyrageți, adică până la geții din Tyras, adică dacii de la răsărit de Nistru, iar pe partea dreaptă a Dunării începeau tot aproape de izvoarele Dunării și se întindeau până la Pont, adică Marea Neagră și deci cuprindeau teritoriile de azi ale Elveției, Austriei, Ungariei, României, Iugoslaviei și Bulgariei. Deci surplusul de populație care a ajuns în Italia începând din eneolitic până în epoca fierului, era parte componentă a strămsilor noștri. Au plecat cu limba, modul de viață, cu obiceiurile de aici. În concluzie exista o legătură originară între denumirile de Ardea-oraș în Latiumul antic, Ardea-țară din Dalmația-Iugoslavia de azi și Ardiei- nume de popor care era în nord-vestul Iugoslaviei de azi, până aproape de Panonia-Ungaria de azi și numele Ardealului nostru.

Isac Mocanu: -Nicolae Densușianu, distinsul om de cultură român, care a pătruns adânc în preistoria neamului nostru, s-a ocupat cu toată priceperea de pelasgi. În voluminoasa-i lucrare **Dacia preistorică**, editată de dr. C. I. Istrati, președintele Academiei Române, aduce la lumină multe date referitoare la acest trecut. Voi cita un fragment din această lucrare, din capitolul „Pelasgii sau protolatini (Arimii)- p. 668: „Încă înainte de imigrațiunea grecilor, celților și a germanicilor în ținuturile Europei, cea mai mare parte a acestui continent era ocupată de o rasă de oameni pe care autori greci i-au numit în general pelasgi și turseni. Acești pelasgi formaseră în timpurile anteeleene cel mai întins, mai puternic și mai remarcabil popor, o națiune care din punct de vedere moral și material a schimata fața Europei arhaice.

Pelasgii apar în fruntea tuturor tradițiilor valorice nu numai în Elada și Italia, dar și în regiunile din nordul Dunării și a Mării Negre, în Asia Mică, în Asyria și Egipt. El reprezintă tipul original al popoarelor așa numite arice (ariene), care au introdus în Europa cele dintâi beneficii ale civilizațiunii.

Urmele extensiunii lor etnografice , precum și ale activității lor industriale le aflăm și astăzi pe cele trei continente ale lumii vechi din munții Norvegiei până în pusturile Saharei, de la izvoarele râurilor Araxe și Oxus până în Oceanul Atlantic.

Însă istoria lor politică și valoarea civilizațiunii lor sunt acoperite de întunericul vechimii”.

Nu pot încheia fără să amintesc că după poetul Eschil modul de scriere a fost aflat de Prometeu. Se știe că Prometeu e pelasg. Pelasgii au oferit lumii medicamentele, metalurgia, folosirea animalelor la jug, corăbiile cu pânze, etc. Cele spuse de Nicolae Densușianu explică foarte bien răspândirea toponimului Ardeal pe un mare spațiu european antic.

Nicolae Miulescu: -O dezbatere își are totdeauna avantajele sale. În contextul ei voi aminti o opinie în legătură cu originea grecilor. Este vorba despre coborârea grecilor în Peloponez din Ardeal, mai precis din bazinul mijlociu al Mureșului. În Germania Federală urmașii lui Hans N. P. Günter caută și aduc mereu alte dovezi în sensul acesta. De curând inginerul Mircea Vlad care a făcut o vizită în câteva centre culturale de acolo a ținut o comunicare în această problemă.

Personal am susținut acest punct de vedere prin extrase din domeniul toponimiei în lucrarea Grecii (partea a II-a din ciclul Dakșa publicată în Noi Tracii al Fundației Iosif Constantin Drăgan în 1975-1976). Explicarea numelui Ardeal se poate face prin limba vechilor greci-au dus limba cu ei în momentul în care s-au rupt din Cetatea carpatică. Ardeal se traduce prin „Țara bine udată de ploi”. Etimologia aceasta e justificată prin cuvintele-de fapt o întregă familie de cuvinte-existente în limba vechilor greci, cuvinte care derivă din verbul ardeō care înseamnă „a stropi, a uda”. Din familia aceasta face parte „arda”-strobeală, ardelia-irigație, ardeutes-cel care stropește s. a.

(Continuare în nr. viitor)